

„La vision se modifie en observant. La première vision, celle du vulgaire, c'est la ligne simple, sèche, sans recherche de couleur. La seconde période, c'est celle où l'oeil plus exercé discerne les valeurs des tons et leurs délicatesses; celle-ci est déjà moins comprise du vulgaire. La dernière est celle où l'artiste voit les subtilités et les jeux multiples de la lumière, ses plans, ses gravitations. Ces recherches progressives modifient la vision primitive et la ligne souffre et devient secondaire. Cette vision sera peu comprise. Elle demande une longue observation, une étude attentive. Le vulgaire ne discernera que désordre, chaos, incorrection. Et ainsi l'art a évolué depuis la ligne du gothique à travers la couleur et le mouvement de la Renaissance, pour arriver à la lumière moderne”.

James Ensor is het wellicht niet meer eens met de hier uitgedrukte meening. Maar bedenkt de diepte van dit oordeel, geuit op een leeftijd, die niet minder dan de praedestinatatie van het genie beduidt, als zijnde het zuivere ingenium, het voorbestemde inzicht. Sommigen ergeren er zich aan, dat de grijsaard Ensor nog steeds speelt als een kind. Zij vergeten dat Ensor, nauwelijks de kinderschoenen ontzeten, schilderde als een rijp man, en beter: wist wat hij deed toen hij aldus schilderde. Wij hebben, in dit begenadigde land, wel meer vroegtijdige meesters in de schilderkunst. Hunne precociteit was echter geen uiting van bewustheid, van hooger aesthetisch besef. Terwijl Ensor Hetgeen hem het recht geeft zijne confrères te halen over een hekel, die gelijkjt op de dubbele rij tanden van een haai.

III.

Er is de Zee. Er is eindelijk, en van-zelf-sprekend, de Zee.

En ik zou aan Ensor vragen, op eenigszins gebiedende wijs: „Oostendenaar! waarom schildert gij de zee niet, die kabbelt als uwe haren en de zon weerspiegelt als uwe wemelende blikken?” Maar ik heb die vraag niet gesteld, omdat Ensor mij zou hebben geantwoord: Maar ik heb ze geschilderd, reeds toen ik iets minder dan twintig jaar oud was.” Waarop ik zou hebben moeten antwoorden: „Ja, naar voorbeeld dan en onder invloed van Artan!” Hetgeen Ensor niet goed zou kunnen dulden.

Neen, onder eigen aandrang heeft James Ensor de zee nooit geschilderd. En daar kan ik heel goed de redenen van aangeven, die meervuldig zijn.

Er is in de eerste plaats — en dit geldt voor al de beeldende kunstenaars, — er is, dat de zee geen plastiek voorwerp is.

Er is daarna, dat Ensor de man niet is der groote lyrische gemeenplaatsen.

En dat hij eindelijk in hoofdzaak een Oostendenaar is.

— „De zee,” zou Ensor-zelf heel goed kunnen hebben gezegd, „de zee is geen schilderkundig gegeven, niet iets waar men schilderijen naar